

TEMA N°11: (específic) L'esquema corporal, el procés de lateralització. Desenvolupament de les capacitats perceptiu-motrius

1. Resum

- ☑ Desenvolupament de les capacitats perceptiu-motrius
- ☑ Noció del propi cos: tonicitat i posturalitat
- ☑ Capacitat de lateralització
- ☑ Didàctica: valoració de la consciència corporal i de la lateralització

2. Desenvolupament de les capacitats perceptiu-motrius

Tota acció motriu desenvolupada pel nostre cos ve configurada constantment per les coordenades espai i temps. La relació del nostre cos amb el món es pot produir a tres nivells bàsics:

- Capacitat d'introjecció: el meu cos es relaciona amb ell mateix. [Cos identificat]
- Capacitat d'extensió: relació d'interacció del meu cos amb el món material extern. [Cos situat]
- Capacitat de projecció: relació d'interacció i comunicació amb el món social que m'envolta. [Cos adjectivat]

Components de les capacitats pròpies del desenvolupament perceptiu-motriu		
Somatognosia	Esterognosia	
CORPORALITAT	ESPACIALITAT	TEMPORALITAT
[Noció propi cos] Tonicitat i Posturalitat	↔ Lateralitat	Ritme
----- Coordinació		

La lateralitat té cert component de somatognosia per la necessitat d'una dominància hemicorporal, però també exteroognosia pel nivell de direccionalitat espacial implícit.

Somatognosia fa referència a tots aquells aspectes mecànics i fisiològics, en quant aquest cos es posa en relació amb l'espai i el temps, més enllà de la realitat del propi cos, parlem d'exteroognosia.

3. Noció del propi cos: tonicitat i posturalitat

Sense una consciència de cos, una representació del mateix, tant estàtica, com en moviment no es pot donar una acció motora.

Fins els 12 anys passem per les etapes més importants de representació mental i operativa del nostre cos. És en aquest moment quan s'afiança la somatognosi i la imatge del nostre cos.

Tota activitat motora està basada en un funcionament neuromuscular del nostre organisme. Encara que l'activitat només sigui postural, hem d'entendre que existeix una regulació i ajust d'aquesta postura, un equilibri i un to muscular necessari per mantenir aquest cos. Aquesta és una base fonamental que sovint s'obvia i es concep el nostre cos en constant moviment quan és molt important trobar primerament l'harmonia tònica del nostre organisme i conèixer la regulació tònica que li és pròpia a cada nen.

3.1. Tonicitat

El to muscular és la base de qualsevol "coreografia" que pugui desenvolupar el nostre cos. Trobem tres tipus de condicions en la que es pot trobar el to muscular:

1. To muscular de base o contracció mínima del muscle en repòs. Variarà en funció de la situació, sigui cansament, relaxació, edat, emoció, nutrició, ...
2. To postural o estat previ a l'acció. És el que mantenim contra la gravetat.
3. To d'acció o el que acompanya a una acció. Depèn molt de la força que es tingui i de la força que s'hagi de vèncer.

Amb una bona harmonia tònica aconseguirem que tots els muscles treballin en la justa mesura, amb fluïdesa, economia, alhora, ... hi hagi una sinèrgia muscular.

3.2. Posturalitat

La postura és a l'estatisme com el gest al dinamisme. El gest és un moviment expressiu que el cos varia d'intensitat. Creiem que el gest és educable i, en canvi pensem que la postura no ho és. Si entenem la postura com un aspecte mecànic del cos (sosteniment del cos en front les forces de gravetat) es possible que tinguem la idea de que la intervenció que podem fer és minsa. Per contra, si entenem la postura com una actitud del cos, com aquest es manifesta i es comporta visiblement en les seves relacions amb l'entorn, si creurem que la "postura - actitud" és educable. De fet és la base d'una intervenció en els aspectes expressius dels infants.

4. Capacitat de lateralització

4.1. Relació amb l'espai

Perquè es doni una bona lateralització ha d'existir una consciència d'estructura i organització de l'espai. Aquesta consciència comença en trobar el propi espai, el que ocupa el teu cos, reconèixer quins són els límits d'espai pròxim, d'espai en desplaçament i l'espai que abasta la teva vista.

Per capacitat aquest "reconeixement topogràfic" hi ha moltes manifestacions motrius: reagrupar-se, separar-se, localitzar, dirigir-se, ...

Hi ha diferents tipus de categories de relació espacial per a poder estructurar l'espai:

- Relacions topològiques: proximitat, separació, ordre, succeció, continuïtat, ... entre els objectes.
- Relacions projectives: fonamentades en les topològiques però en base a una perspectiva donada.
- Relacions mètriques: es coordinen els objectes entre sí en relació a un sistema de coordenades de referència. Implica mesures de longitud, volum, superfície.

En el moment d'organitzar l'espai es donen respostes depenent de l'edat; així un nen/a quan més petit més centrat està vers el seu cos i li serà difícil fer objectivacions de l'espai des de punts de vista que no siguin el seu. A partir dels 7-8 anys, la descentració permetrà fer unes anàlisis espacials més complexes.

4.2. Concepte de lateralitat

El nostre cos es caracteritza per ser simètric. Malgrat la simetria anatòmica, no hi ha una simetria funcional, així podem fer accions amb un o dos dels segments que tenim i la podem projectar a una o una altra banda del nostre eix (amunt-aball, dreta-

esquerra, davant-darrere).

Hem de tenir en compte que la lateralitat no només es correspon amb els segments, també amb els ulls, les oïdes o l'expressió

El fet que existeixi una lateralitat innata i una "social" justifica l'aparició de la dominància d'un hemisferi i també de certes lateralitats contrariades. Tipus de lateralitat:

1. Lateralitat integral: predominància d'un costat corporal (dretà o esquerrà)
2. Lateralitat no integral:
  - L. Creuada: no hi ha uniformitat en totes les parts de l'organisme sobre quin és el costat dominant.
  - L. Invertida: quan la lateralitat innata ha estat contrariada alguns segments mostren una dominància determinada segons sigui la tasca a realitzar.
  - Ambidextrisme: no hi ha dominància clara d'un o altre costat.

4.3. Desenvolupament de la lateralitat

Fins als 4-5 anys els nens no distingeixen un costat o un altra. A aquesta edat se'n adonen de la repartició dels segments corporals a un i altra costat del cos però no saben definir-los com dreta i esquerra, cosa que aconseguen als 6 anys.

Hi ha una consolidació d'hemisferis als 7 anys i l'afiançament es dona als 11 anys.

5. Didàctica: valoració de la consciència corporal i de la lateralització

Recursos per treballar i valorar el moment de desenvolupament de la pròpia consciència corporal: representació gràfica del nostre cos, imitació de gestos, construcció del cos amb objectes, reaccionar diferents parts del cos segons l'estímul.

Hem de proposar-los activitats que impliquin situacions contrastades de manera que es donin diferents contraccions i ajustos corporals i diferents graus de força (estàtic-dinàmic, fort-dèbil, dur-tou, pesat-lleuger, estable-inestable).

També s'han de convinar accions de contrast com gratar-se o aplaudir (fort i ràpid), serrar o balancejar-se (fort i lent), borrar o tremolar (flux i ràpid) i pentinar-se o acariciar (flux i lent).

Per multiplicar els avantatges sempre es convenient el treball en grups o parelles.

Per a la lateralitat s'han de tenir en compte aquestes fases: localització (0-3 anys), fixació (4-5 anys), desenvolupament (6-8) i maduració (8-10 i més). Intentarem treballar amb localitzacions, seguiment de consignes de direcció, treballs amb el mirall, ...